

גיליון מס' 25

מסכת שבת דפים ק"ז-ק"ח

כ"ט סיון - ה' תמוז, שבוע פרשת חוקת, תש"פ

הכנה פישבת לחול

(שבת ק"ג ע"א)

נעסוק בכללים של איסור הכנה מקדש לחול. מה הם הקריטריונים והכללים, באיזה מצב זו הכנה אסורה ובאיזה מצב היא מותרת. נעיין במצבים שכיחים ומצויים והתייחסות פוסקים כיצד יש לנהוג בהם.

שבת ק"ג ע"א

משנה. מקפלין את הכלים אפילו ארבעה וחמשה פעמים. ומציעין את המטות מלילי שבת לשבת, אבל לא משבת למוצאי שבת.

רש"י

משנה. מקפלין את הכלים - בגדים כשפושטן מקפלין, מפני שמתרכיין מביבוסם, ומתקמטים כשאינן מקופלים. אפילו ארבע או חמש פעמים - כדי לחזור וללבושן בו ביום.

תוספות

מקפלים כלים כו' - מכאן למדנו דאסור לקפל טליתות של בית הכנסת לפי שהם צורך מחר.

המאירי

מקפלין את הכלים ר"ל את המלבושים בשעה שהוא פושטן מפני שמתוך רכותם אם מניחם פשוטים בלא קפול הם מתקמטים ומקפלין, אפי' ארבעה או חמשה פעמים ר"ל שאם אינו מקופל כרצונו חוזר ומקפל עד שיהא מקופל כרצונו כל זמן שדעתו לחזור וללבושן בו ביום או בליל שבת על דעת ללבושן למחרתו לשבת.

- הסבר מה המשפט במשנה ממנו למד רש"י מותר לקפל את הבגדים רק כדי לחזור וללבוש בו ביום.
- תוספות כתב: "מכאן למדנו...". הסבר מה למד תוספות מהמשנה, ומאילו מילים למד זאת.
- המאירי - מוסיף על דברי רש"י או חולק עליו? נמק.

הלכה דומה מופיעה בהמשך הגמרא:

שבת ק"ח ע"א

תנו רבנן: קערות שאכל בהן ערבית מדיחן לאכול בהן שחרית, שחרית - מדיחן לאכול בהן בצהרים, בצהרים - מדיחן לאכול בהן במנחה. מן המנחה ואילך שוב אינו מדיח, אבל כוסות וקיתוניות וצלוחיות - מדיח והולך כל היום כולו, לפי שאין קבע לשתייה.

רש"י

שוב אינו מדיחן - דאין הדחה זו אלא לחול.

הרמב"ם והראב"ד כתבו מדוע אסור בשבת להדיח כלים שישתמשו בהם ביום חול.

רמב"ם הלכות שבת כג, ז

אסור להדיח קערות ואלפסין וכיוצא בהן מפני שהוא כמתקן אלא אם כן הדיחן לאכול בהן סעודה אחרת באותה שבת, אבל כלי שתיה כגון כוסות וקיתונות מותר להדיחן בכל עת שאין קבע לשתיה. ואין מציעין את המטות בשבת כדי לישן עליהן למוצאי שבת אבל מציעין מלילי שבת לשבת.

הראב"ד

ואסור להדיח קערות ואלפסין וכיוצא בהן מפני שהוא כמתקן. אמר אברהם: כל זה אינו אסור אלא מפני שהוא טורח לחול.

- האם יש לפנינו מחלוקת רמב"ם וראב"ד, או שהם מסכימים אך מנסחים דבריהם באופן שונה? נמק תשובתך.
- למי דומים דברי רש"י - לרמב"ם או לראב"ד? נמק.

מפרשי הרמב"ם השיבו לשאלה האם הרמב"ם והראב"ד חולקים ובמה, או שהם מסכימים:

הרב וידל די טולושא, מגיד משנה שם

בהשגות א"א כל זה אינו אסור אלא מפני שהוא טורח לחול ע"כ. ואף רבינו ז"ל כך הוא סבור שתקון זה אינו אסור אלא מפני שהוא לצורך חול.

הרב שלמה מחעלמא, מרכבת המשנה הלכות שבת שם

מה שכתב רבינו "ואסור להדיח" דעת ההשגות דאילו היה בו משום שבות דמכה בפטיש בדין לאסור אף לצורך היום, אלא ודאי דלא חשיב תיקון כלל ואסור שלא לצורך היום משום טירחא שלא לצורך. ודעת רבנו להסמיק כל השבותין לאבות מלאכות, וסבירה ליה דהותר שבות זה משום צורך היום, ועל צורך היום לא גזרו.

הרב נחום רבינוביץ, יד פשוטה שם

הראב"ד ז"ל סובר שאסרו להדיח כלים "מפני שהוא טורח לחול", והרי מושג טורח אינו מוגדר דיו. מה נקרא טורח ומה לא? אבל לדעת רבינו כל שיש דמיון למלאכה מסויימת עדיף לכלול אותו בגזרה משום שבות המתייחס לאותה מלאכה.

- הסבר את שלושת הפירושים לדברי הרמב"ם, ואת השוני בין ההסברים.

דברי התוספות לעיל, הובאו להלכה, והמשנה ברורה חידד את החידוש שבהם, וגם הרב משה פיינשטיין כתב על כך:

שולחן ערוך אורח חיים סימן שב סעיף ג

מקפלים כלים בשבת לצורך שבת ללבשם בו ביום.

משנה ברורה סימן שב ס"ק יג

ללבשם בו ביום - ולכן אסור לקפל הטלית. אע"פ שמצות ציצית כל היום ויכול להתעטף בו, מ"מ כיון שאין בדעתו להתעטף בו אסור אם לא במקום שנהגו להתעטף בטליתות במנחה.

- מי שאכל סעודה שניה, ולא יאכל בכלים אלו סעודה שלישית. האם רשאי להדיח הכלים? בסס תשובתך.

הרב משה פיינשטיין, שו"ת אגרות משה אורח חיים חלק ה סימן כ

בעניין קיפול הטלית והבאתה מבית הכנסת לביתו, בשבת אחר התפילה, במקום שיש בו עירוב. מה שראה כתר"ה בארץ ישראל, בעיר שיש עירוב, אינשי שנושאים את הטלית בידם לבית הכנסת, נושאים אותו בידם גם בחזרה לביתם, אחר התפילה. שתמה כתר"ה הא כיוון שלא יצטרכו להטלית אלא למחר, אף כשמחר ילכו למקום אחר, הרי הוא הכנה משבת לחול. ואם למחר ילכו גם כן לאותו בית הכנסת, הרי אין שום צורך בזה, והוא טירחא שלא לצורך, שגם כן יש לאסור.

הנה אם היו הם אינשי המדקדקים וזהירים באיסורים, או שהבין שהרב דבית הכנסת, והעומדים בראש דהנהלת בית הכנסת, שהם יראי ה', יודעין מזה, ולא עשו כלום למנוע מזה, נראה דאפשר הוא מצד שמירה. שאף אם בית הכנסת הוא מקום משומר מלגונבו משם, אינו משומר מלהשתמש בו אחר בלא רשות. ואף שמותר לאינשי להתעטף בטליתות שמונחין בבית הכנסת, מטעם דתולין דניחא להו לאינשי שיעשו מצווה בשלו. וגם מסתבר שתולין שכולן אין מקפידין, דאם היה מיעוטא המקפידין, אין להתיר להשתמש בהו, דהא אין הולכין בממון אחר הרוב להוציא ממון. ושימוש בדבר של אחרים, הוא וודאי הוצאת ממון חברו, שאין למיזל בתר רובא. אבל נראה דאין לנו לומר שליכא כלל אינשי דמקפידין, אלא דהמוצאים טלית שאינשי מניחין בבית הכנסת, תולין שכולן המניחים שם טלית אין מקפידין, דאם לא כן היו חוששין מלהניח שם, שמא יזדמן שאחד הצריך לטלית ישתמש בה, דיוורה היתר בזה. ולכן אלו המקפידין, ברור שהם אין מניחין הטלית בבית הכנסת, אלא מוליכין הטלית אתם בחזרה. דהוא צורך גדול להו, דמותר לטלטל בבית ובחצר ובמקום שיש עירוב, אף בכל המקום, כדי לשמרו מאבידה ומגניבה, ומכל עניני הפסד, ואף מלהשתמש בו אחרים בעלמא. שאם כן רשאי לטלטל מה שהוא חושש לשמור, אף שאחרים, וגם הרוב, אין חוששין.

ומטעם זה ניחא גם מה שקיפלו הטלית. אף שכתבו התוס' בשבת דף ק"ג ע"א ד"ה מקפלים, דאסור, משום דהוא לצורך מחר, מ"מ כאן כיוון דהוצרכו להחזירו הביתה, ולא נאה לפניו לישא טלית שאינו מקופל, שלא מונח בהכיס, הוצרך לקפלו כדי שיוכל להניחו בהכיס כשאינו מקומט. וקצת תמוה מה שלא הרגיש כתר"ה לתמוה עליהו, גם על זה שקיפלו הטלית. דאם לא קיפלו, והניחוהו בהכיס כשאינו מקופל, שהיה מתקמט מזה ביותר, אין במה לתרצם, אם לא שהיו חוששין לגניבה, שלא מצוי כלל, שהרי אין מקפידים על נקיון הטלית ושלא יתקמט, ומדוע יקפידו על שימוש בעלמא של אחר. אבל וודאי אלו הנושאים בחזרה, קיפלוהו והניחוהו מקופל בהכיס כמו שהיה. אבל כיוון שהיה מותר להם להחזירו מטעם הקפדתן לשימוש דאחרים, הוכרחו לקפלו ולהניחו בכיס, כדי שיהא נאה להם לישא.

- הסבר את היתרו של הרב פיינשטיין לקפל את הטלית לאחר התפילה בשבת בבוקר, ולקחת את הטלית מבית הכנסת לבית במקום שיש צירוב.

להלן כמספר תשובות מעשיות בענין הכנה משבת לחול:

שולחן ערוך אורח חיים סימן רצ סעיף א

ירבה בפירות ומגדים ומיני ריח, כדי להשלים מנין מאה ברכות. הגה: ואם רגיל בשינת צהרים אל יבטלנו, כי עונג הוא לו (טור).

משנה ברורה סימן רצ ס"ק ד

כי עונג וכו' - אבל לא יאמר נלך ונישן כדי שנוכל לעשות מלאכתנו במוצאי שבת שמראה בזה שנח וישן בשביל ימות החול.

הרב יצחק ויס, שו"ת מנחת יצחק חלק ח סימן כד

על דבר השאלה אשר שאל בדבר לשום אוכל בשבת במקרה ההקפאה שקורין פריזער /מקפיא/, ששכח הרבה פעמים שנשאר הרבה אוכל, בפרט אם חכו לאורחים והם לא הגיעו, ואם לא שמים אותם בפריזער לא נשאר כל כך טרי, אפילו אם שמים במקרה, לא מספיק כל כך, ובפרט שיש מקרים שאין מקום מספיק במקרה, ופעולת הפריזער ידוע שהמאכל נעשה בזה לאבן, ונשאר טרי אף חדשים רבים עכ"ד. ...הנה הנדון נחלק בתרתי א' אוכל יבש. ב' דבר לח שע"י ההקפאה במקרה יתקרב, והנה באוכל יבש בודאי אין חשש, אף שע"י ההקפאה נעשה קשה כאבן, מ"מ אין כאן לא מוליד ולא נולד. ויש לדון רק משום הכנה משבת ויום טוב לחול, והרי מוכח מהמבואר בש"ע /או"ח/ (סי' ש"ח), דאין גם משום הכי, דהרי נדונינו דומה להמבואר שם דכלי שמלאכתה להיתר מותר לטלטלה מחמה לצל או שלא תגנב, היינו שאינו צריך כלל לשבת, רק כדי שלא תתקלקל מהחמה מניחה בצל, או כדי שלא תגנב בחוץ מכניסה בפנים, כן הכא כדי שלא תתקלקל בחוץ מכניסה במקרה של הקפאה. והטעם דאין כאן משום הכנה משבת לחול, ביאר יפה בתשו' מהרש"ג (ח"א או"ח סי' ס"א), דכיון שאין כוונתו בזה להרויח העבודה בחול, רק שהדבר מוכרח להיות בשבת דוקא, שלא תגנב או כדי שלא תתקלקל מחום השמש עיי"ש, כן הוא בנד"ד ממש דהכוונה רק שלא תתקלקל אין בזה משום איסור הכנה לחול.

- מדוע החזרת מאכל למקרר או למקפיא, לא נחשבת כהכנה מקודש לחול?

הרב שלמה זלמן אויערבך, שו"ת מנחת שלמה תנינא (ב - ג) סימן לו

בגדרי הכנה משבת לחול

מה שכתב בשמירת שבת כהלכתה פרק כ"ח הערה קצ, דיש להתיר כמה אופני הכנה מטעם "שרגילים לעשותם בלי לחשוב על הצורך, הכא נמי דשרי לצורך חול". כוונתי רק על כעין החזרת ספר למקומו או אוכלין למקרר, וכן אם דרכו ליקח תמיד שעון אף שאינו חושב שיצטרך לו לבו ביום או משקפיים לקריאה וגם כדי לראות מרחוק בלי לחשוב כלל שיצטרך גם לבו ביום, או לובש עניבה כשהולך בין אנשים דשפיר שרי אפי' יגיע לבין אנשים כשכבר לילה, וכן דבר המותר להעביר מחמה לצל כגון ככר לחם או פירות וכדומה שגם בלי חשש של "הפסד" רגילים להעבירם מחמה לצל. מה שאין כן רדיית פת במג"א סי' רנ"ד

סק"ג או כפית כלי על ביצה שהוא מוקצה דאיתא במג"א סי' שכ"א סק"ז בשם מהרי"ל להתיר רק מטעם פסידא, שנעשים רק במתכוין ולא "דרך שיגרא", אז יש חילוקים.

ג) אם דרכו תמיד להחזיר את הטלית מביהכ"נ גם ללא שום פחד מהפסד ע"י שישאיר בביהכ"נ, נלענ"ד דשפיר שרי גם בשבת.

ד) להחזיר הרבה ספרים לאחר לימודו גם כן מותר אם כך דרכו תמיד, בדליכא חשש בורר.

ה) החזרת הלולב למים ביום טוב של סוכות היינו כהחזרת ספר למקומו או מאכל למקר.

ו) לשרות במים כלים עם שיירי מאכל, אם ע"י נתינת המים אינו מדיח את הכלי בידיים רק מונע את הלכלוך מלהתדבק, ה"ז חשיב רק כמונע לכלוך גרוע מהכלי, ולא דמי לכופה כלי על ביצה, דהכא הרי ממש באופן טבעי הולך ומתדבק, ולכן אינני יודע כעת אם גם הכנה כזו אוסרים חכמים אפי' אם מתכוין להדיא להקל את הטורח בימות החול, ויתכן לפי"ז שגם בכוס של אליהו [המיוחד רק לזה] מותר אם אינו משפשף בידיים. ונתינת מים לכלי שלא יוסיף להתדבק שפיר רגילים בכך, משא"כ הצלת פת משריפת התנור דאיתא במג"א סי' ת"ד סק"ג, אין זה מציל כלל בשבת, ולכן רק לצורך היום מותר ולא עבור אחר השבת, אך לא ידעתי אם ממש ישרף הרי מציל ממש מהפסד, ומאי שנא מכפיית כלי על ביצה שנולדה בשבת שלא תשבר, וגם אי לאו משום ביטול כלי מהיכנו היה מותר ליתן גם תחת התרנגולת לקבל את הביצה.

ובנוגע להדיח כלים [שאינן בהם צורך בשבת] גם עם שפשוף בידיים, חושבני שרק שטיפה גרידא רגילים תמיד ולא שפשוף, וכן ניקוי השלחן סמוך לחשיכה במוצ"ש ג"כ נ"ל דשרי, אבל לא ניקוי גמור שאין זה שיגרה.

ז) להעמיד אוכלים במקרה מותר שפיר גם אם שכנו מבקש ממנו הואיל וכל אדם דרכו להעמיד במקרה.

ח) נלענ"ד דכיון שמותר לאדם לילך בשבת למקום שהוא רוצה, וממילא הוא ג"כ צריך להזהר מהצטננות, א"כ כאשר יוצא מביתו בשבת אחה"צ ולוקח עמו אפודה ללובשה בערב, הרי זה כמכין את עצמו לבל יצטנן בלילה ולא כמכין אפודה לחול, דכיון שאין זה הכנה להצלת ממון או טורח רק להציל את עצמו מלהצטנן, וחושבני דבכגון דא לא גזרו רבנן מללכת למקום שהוא רוצה או צריך לילך.

ט) מותר לצאת מביתו סמוך לחשיכה וליקח אמו מפתח לצורך הלילה, ונראה דאפילו אם היה המפתח במקום המיוחד לו ומניחו כעת בכיסו ג"כ מותר, דכמו שהוא יוצא כך הוא צריך אח"כ ליכנס, ונמצא שהכנסת המפתח לתוך כיסו הוא רק מפני דבשעה שהוא עוזב את הבית הוא צריך למפתח, ולכן נלענ"ד דאפילו אם דעתו לחזור בלילה ג"כ מותר כיון שזה לצורך יציאתו מהבית ביום ומיד כשיוצא מהבית מקומו של המפתח בכיס.

• אילו עקרונות נלמדים מדברי הרב אויערבך בנוגע למצבים בהם פעולות מסוימות לא יחשבו

כהכנה מקדש לחול?

הרב אליעזר וולדינברג, שו"ת ציץ אליעזר חלק יט סימן יד

על מה שכתבתי בספרי שו"ת ציץ אליעזר חלק י"ד סי' ל"ז אות ב' בענין להניח כרטיסי נסיעה בנעלו מבעוד יום בערב שבת לצורך מוצש"ק דיש בזה משום איסור הכנה לחול, שואל על זה מדוע, הא אינו עושה פעולה מיוחדת לחול אלא בערב שבת אבל בשבת רק נותן רגלו בתוכו ונועלו וזה אינו עושה עבור הכרטיס אלא כדי לנעול בנעל א"כ עיקר נעילת הנעל עבור הנעל ולא עבור הכרטיס ואגב יש בזה כרטיב שזה מוכן לחול, ע"כ.

ואשיבנו דההכנה בכאן בשבת מתבטאת לא בנתינת רגלו בתוך המנעל, אלא בההליכה בזה בשבת אל הכותל המערבי, דהליכה זאת היא מפני שמוביל בנעל את כרטיס הנסיעה שלו שתהא מוכנה לו לשם חזרה במוצש"ק באמצעותה, ואילולא כן לא היה הולך בשבת לכותל המערבי, ויוצא איפוא שפיר שיש כאן הכנה בשבת לצורך מוצאי שבת בלבד, כי לשבת גופיה אין לו צורך בהולכת הכרטיס.

- מדוע הנחת כרטיס נסיעה [בעבר היה מדובר על כרטיסיה, כיום כרטיס רב קון] בנעל לשם שימוש בו במוצאי שבת נחשב הכנה מקדש לחול?

הרב משה פיינשטיין, שו"ת אגרות משה חלק או"ח ד סימן קה ד"ה ג' להלביש

להלביש ילדים בשבת בבגדים שצריכים לשינה במוצ"ש ובדבר להלביש ילדים הקטנים כשעדיין הוא שבת בגדים שישנים בהם ויודע שקודם הבדלה לא ילכו לישן אם נחשב זה הכנה משבת לחול. הנה כפי שידוע לי רוב הילדים דבני שתים עד בני ארבע ואולי קצת יותר אין חושבין לישן כלל עד אחר איזו זמן שעה או שתים אלא רוצים מתחלה להשתובב ולרוץ בבגדים אלו עד שמתעייפין וישנים, ונמצא שהוא דרך לבישתן בבגדים אלו כשעה ושתים קודם השינה וממילא ליכא איסור, דהרי בזמן שעה או שתים קודם הבדלה הוא דרך לבישתן בבגדים אלו לפי מה שנמצא מצבן לענין שינה, אבל אם הוא קודם להזמן שדרך להלבישן בבגדים אלו ורק שהאם רוצה להקדים דשמה לא יהיה לה פנאי, וגם אם אין דרך ילדיה כן אלא הולכין תיכף לישן והאם רוצה להקדים בשביל שעתה יש לה פנאי יש טעם גדול לאסור כמו שאתה כותב. כי איסור ברור קשה לומר בזה, כי הרבה פעמים טוב להחליף את בגדיהם שכבר לכלכו אותן וכיון שהוא קרוב לזמן שינה מלבישתן האם בבגדים אלו שזה הא ודאי מותר אף שנמצא שלא תצטרך לעשות זה בלילה, או שהולך בבגדים חמים ולהניח ערום אינה רוצה מלבישה אותו בבגדים אלו שתצטרך להלבישן בעוד זמן קצת דג"כ הוא מותר וכן איכא כיוצא בזה הרבה אופנים ותלוי זה רק בידיעת האם המלבישתן, אם הוא רק כדי שלא תצטרך להלבישן אחר הבדלה יש לאסור.

- ע"פ הרב פיינשטיין, מה הוא הקריטריון הקובע האם מדובר על הכנה מקדש לחול או לא?

פוסקים כתבו אודות הכנה למבחן או להתכונן לשיעור שיהיה ביום חול.

הרב יהושע נויברט, שמירת שבת כהלכתה פרק כח סעיף פד

מותר ללמוד בשבת גם דברים שצריך להם ליום המחרת, ואין בו משום איסור הכנה.

הרב חיים דוד הלוי, שו"ת עשה לך רב חלק ד סימן לא

כל לימוד שאדם לומד בכל שעה תועלת היא לו, ומה שיועיל לו לבחינה של חול כיון שלא ניכר הדבר מותר. שאם לא נאמר כן, נגיע כבר לאיסור לימוד תורה בסוגיה שהלומד מתכוין להכינה לשיעור שעתיד הוא ליתן ביום חול שהרי גם זה מכין הוא, שאם לא היה מגיד שיעור בסוגיה זאת לא היה לו בה כל ענין ועיקר.

הרב יצחק יוסף, ילקוט יוסף קצוש"ע אורח חיים סימן שכג - הכנה משבת לחול

סעיפים ד - ז

ד. מותר ללמוד בשבת גם דברים שצריך להם רק ליום המחרת, אף שאסור להכין כל דבר משבת לחול. ולכן מותר לתלמידים לחזור על לימודם ולהתכונן למבחן ביום א'. והני מילי בדברים מותר ללמוד בהם בשבת ואין ללמוד בשבת אלא בדברי תורה. ואפילו ספרי חכמות כגון ספרי רפואה אסור, ומיהו אם הרופא

7

צריך לעיין בספרי הרפואה לצורך היום רשאי לעשות כן. וכן תלמיד המתמחה לרפואה, ועומד למבחן על זה אחר השבת, והזמן דוחק, רשאי לסמוך על דעת הרמב"ן והרשב"א שמתירים לעיין בספרי חכמות בשבת. ה. וכן מותר למגיד שיעור להכין שיעור בשבת בגמרא או בהלכה לצורך אמירתו ביום א'. ו. מותר לשליח צבור לקרוא בחומש ולחזור על הקריאה ביום שני וחמישי, או לצורך הקריאה בשבת הבאה. ז. מותר ללמד בשבת נער בר - מצוה את טעמי המקרא או את הדרשה, אף על - פי שהדרשה והקריאה יתקיימו בימי החול, ואין בזה איסור משום מכין משבת לחול.

הלכה למעשה

הרב מרדכי אליהו, שו"ת מאמר מרדכי כרך ד הלכות שבת סימן פט

פסק בשו"ע (סי' שכ"ג סעי' ו'), וז"ל: "מדיחים כלים לצורך היום, כגון שנשאר לו עדיין סעודה לאכול, אבל לאחר סעודה שלישית - אין מדיחים, וכלי השתיה מדיחים כל היום, שכל היום ראוי לשתיה". כלומר, לאחר סעודה שלישית: את הצלחות - אסור לרחוק, אולם את הכוסות - מותר.

ומוסיפים המשנ"ב (שם ס"ק כ"ח) והכה"ח (שם ס"ק מ"א - מ"ג), שאין זה דוקא מסעודה שלישית לא ידיח, אבל בליל שבת - מותר או בבוקר - מותר, אלא מה שאסרו הוא דוקא באופן שבאמת לא יצטרך יותר, ובדרך כלל עד סעודה שלישית צריכים עדיין את הכלים בבית. ולפיכך, אם יודע שלא יצטרך עוד לאלו הכלים - אסור להדיחן משום טורח. ולהיפך: אם יודע שיצטרך להן, כגון שרוצה לאכול אחר סעודה שלישית עוד - אפילו אחר סעודה שלישית גם כן מותר.

אמנם יש לתמוה, שבמשנ"ב (שם ס"ק כ"ו) כתב: "מדיחים - אפילו עשר כוסות וא"צ אלא לאחת - רשאי להדיח כולן, דהואיל וראוי לו כל אחת - הותרו כולן", וכך כותב גם הכה"ח (שם ס"ק מ'): "מדיחים כלים לצורך היום וכו' - ואפילו עשרה כוסות שאם יצטרך לאחד - שותה. והוא הדין כשמציעים עשרה מיטות וכו', ומשמע דאפי' יודע שלא יצטרך לכולם - מ"מ מותר להדיח כל העשרה כיון דעכ"פ כל אחד ואחד ראוי לו", עכ"ל.

אלא ההסבר בזה הוא שאם לפניו צלחות רבות שלא רחוצות וצריך מהם שתיים, אנחנו לא אומרים לו שירחץ רק שתיים, מכיוון שבתוך כולם רוצה לקחת שתיים, וכל אחת ואחת ראויה לו - מותר לקחת את כולן ולשטוף. אבל אם השתמש בליל שבת בצלחות מסוג מסוים ומחר לא משתמש מהסוג הזה, כגון שלוקח צלחות מניילון או חד פעמי - אז אסור לו לקחת ולשטוף את הצלחות האלה. וממילא אין סתירה בין שתי ההלכות בכה"ח וגם במשנ"ב.

ולכן אם אדם מזמין לביתו בליל שבת עשרים אורחים, וצריך להשתמש לכל אורח בסט מלא של ארבע צלחות, הרי שמונים צלחות רק לאכילה, ועוד כלי הגשה וסכו"ם וכל השאר. ובשבת בבוקר מארח זה לא יהיה בביתו אלא מתארח לסעודת שחרית עד הערב בבית אחר, כך שלא יצטרך כלל כלים לשבת זו - בודאי שאסור להדיח את הכלים בליל שבת או ביום שבת בבוקר שאין לו בהם צורך לשבת זו, ואין זה אלא מכין משבת לחול.

אולם אם המארח הנ"ל שיש לו בליל שבת שמונים צלחות להדיח, ולמחרת ביום שבת אין לו אורחים אלא הוא ואשתו בלבד, ואין צורך בשמונים צלחות וסכ"ם - י"א שאסור להם להדיח את כל הצלחות, אלא רק צלחות שהם צריכים לאותה שבת ולא יותר. וי"א שאין להגבילם אלא ירחצו את כל הצלחות, ולמחר

יבחרו מהם מה להשתמש (ועיין כה"ח שם ס"ק ט"ל - מ', ואפשר שתלוי במחלוקת בין הרמב"ם להראב"ד בטעם איסור הדחת כלים שלא לצורך).
ולמעשה, מותר לה לשטוף את כל הכלים מצד אי הנוחות שיש לה שהכיר אינו נקי, ואח"כ האשה תבחר את הכלים שבהם היא חפצה להשתמש.

נתינת מים בכלים

אף באופן שאסור לשטוף את הצלחות מדין מכין לחול, כאמור, אבל הורדת הלכלוך מעל הצלחות ע"י מעט מים כדי למנוע ריח לא טוב - מותרת. ואם עושה זאת כדי להניחם בתוך מדיח הכלים - אסור, משום הכנה משבת לחול. אבל אם דרכה להניח את הצלחות בעודן מלוכלכות במדיח הכלים - מותר להניחן שם אף בשבת.

ניקוי ופינוי השולחן לאחר סעודה שלישית

לאחר סעודה שלישית אין לפנות את הכלים שעל השולחן, או לנקותו, כיון שנמצא מכין משבת לחול. אבל אם צריכים לבוא אורחים בשבת או שלאשה לא נוח כשהשולחן לא מסודר ונקי - אזי זה נחשב כצורך שבת, ומותר לפנות את השולחן ולנקותו.

גלילת ס"ת

במנחה של שבת כשקוראים בס"ת, החזן מתחיל בקריאה ולעיתים הוא צריך לגלגל את הדף כדי להמשיך לקרוא בעמודה הבאה, ולאחר שסיימו את הקריאה יש שמגלגלים את הדף בחזרה לתחילת הפרשה כדי שספר התורה יהא מוכן לקריאה של יום שני. וברור שיש בזה הכנה משבת לחול, אבל אם גולל את זה להתחלה כדי שאותם שלא הספיקו לראות את שמם בס"ת בהולכתו, יראוהו בחזרה של ס"ת להיכל - מותר.

החלפת מצעים

אם ישן במיטתו בליל שבת והסדין זז ממקומו ולמחרת הוא רוצה להחליפו באחר - רשאי, ובתנאי שישן על אותה מיטה בצהרים, אבל אם אין בדעתו לישון בצהרים - אסור לו להחליף ביום שבת את הסדינים משום הכנה משבת לחול.

הדסים להבדלה

יש שמחלקים בבית הכנסת ביום שבת אחר הצהרים הדסים להבדלה, ולא יחלקו לפני ערבית כיון שיש בזה משום הכנה משבת לחול, אלא רק לאחר ערבית שכבר אמרו "אתה חוננתנו". ואם חילקו לפני ערבית - מי שקיבל יברך עליו ויריח בו לפני ערבית, כדי שלא יראה כהכנה משבת לחול.

הכנת היין להבדלה

היה יהודי אחד שכל יום שבת נהג להביא בקבוק שבו יין להבדלה ובו שיעור של כוס אחד בלבד. ואמרנו לו שאסור לו לעשות כן שהרי הוא מכין משבת לחול, משבת להבדלה במוצאי שבת, ולמרות שזה לצורך מצוה - הדבר אסור (ראה מג"א סי' שכ"א סק"ז). ועל כן טוב אם יביא יין בכמות גדולה יותר, ויאמר:

אני מביא יין זה לביכ"נ ביום שבת גם כדי שאשתה ממנו מעט. אבל להביא רק להבדלה - אסור משום שמכין משבת לחול.

שינה בשבת לצורך חול

לא יאמר אדם ביום שבת: 'הריני הולך לישון כדי שיהא לי כח לעשות מלאכה במוצאי שבת' וכדו'. ועל כן אם חל פסח במוצאי שבת, או חל שבועות ביום ראשון - לא יאמר בשבת: 'הריני ישן כדי שאהיה ערני בליל הסדר', או 'כדי שאוכל ללמוד תורה בליל שבועות כל הלילה', היינו, עצם האמירה מהווה בעיה. אבל אם ישן סתם ולא אומר כלום - מותר.

הרב יצחק יוסף, ילקוט יוסף קצוש"ע אורח חיים סימן שכג - הכנה משבת לחול סעיפים ח-יח

ח. כשחל פורים ביום ראשון, אין להביא את המגילה בשבת לבית הכנסת, גם מי שסומך על העירוב, אלא אם כן יעיין במגילה בשבת, לאחר שהביאה לבית הכנסת.

ט. אסור לגלול ספר תורה ולהכינו לצורך הקריאה ביום שני, שאף באופן שהכנה נחוצה לצורך דבר מצוה, גם בזה אסור משום מכין משבת לחול.

י. לא יאמר אדם בשבת אלך לישון כדי שלא אהיה עייף במוצאי - שבת ואוכל לעשות את מלאכתי בערב. ואפילו אם רוצה ללמוד או לכתוב ספר תורה או שאר דברי תורה בערב, אסור לומר כן. אבל מותר לישון בשבת גם אם כל כוונתו להיות ער במוצאי היום, שהרי אינו ניכר שעושה כן למוצאי שבת.

יב. הלוקח טלית לבית הכנסת, מותר לו להחזירה לביתו, אף שאין לו צורך בה בו ביום, ואין בזה איסור משום מכין משבת לחול. וכבר ביארנו לעיל שבמקומות שאין עירוב אין לטלטל את הטלית, אלא ילך לבית הכנסת ויחזור לביתו כשהוא מעוטף בטלית, או שיניח הטלית בבית הכנסת מערב - שבת, וישאירנו שם אחר התפלה. ולדידן נכון מאד להחמיר גם במקומות שיש עירוב שלא לטלטל כלל, ולכן ילך מעוטף עם הטלית לבית הכנסת, וכן בחזרתו לביתו.

יג. במקום שיש עירוב כדת, מעיקר הדין מותר להחזיר את החומש והסידור שלקח עמו לביהכ"נ, אף כשאין לו עוד צורך בזה בשבת, ואין בזה איסור הכנה. וכבר נתבאר שלדידן נכון להחמיר שלא לסמוך על העירוב, ולא לטלטל.

יד. אחר סעודה שלישית אסור להדיח את הכלים, שהרי אין לו צורך בהם אלא לערב. (ז) אך מותר להסיר את כלי הסעודה מן השלחן, וכן לנקות את השלחן, גם אחר סעודה שלישית, שהרי אין כוונתו להכין משבת לחול, אלא עושה כן כדי שהחדר יראה נקי ומסודר. ובמקומות שאחר הסעודה אין נכנסים לחדר האוכל עד צאת השבת, אין לפנות את הכלים מהשלחן בשבת.

טו. בתי כנסת המקיימים בחדר הסמוך לבית הכנסת סעודה שלישית, ואחר הסעודה נכנסים להתפלל בבית הכנסת, אסור לסדר את השולחנות ולפנות את הכלים קודם צאת השבת, אלא אם כן מתפללים גם שם, והדבר מפריע להניח שם סידורים וכדומה, שאז מותר לפנות את השלחן ולנקותו גם קודם השקיעה. וכן אם עורכים את הסעודה בבית הכנסת, מותר לפנות את הכלים.

טז. ביום טוב של סוכות, וכן בשבת חול המועד, מותר לפנות את כלי הסעודה מהסוכה אחר האכילה, אף אם אין נכנסים לסוכה עד הערב, שהרי אין זה כבוד לסוכה שישארו בה הכלים אחר גמר האכילה.
יז. אחר הסעודה השלישית מותר להניח את הכלים בתוך כיור המטבח, אף שיודע שהכיור יתמלא מים על ידי שימוש בברז לשטיפת פירות, וכיוצא. ואם חושש ששיירי המאכל יידבקו בדופני הקערות, באופן זה מותר להניח הכלים בתוך הכיור ולמלאות את הכיור במים בשבת, אך לא יאמר שעושה כן לצורך הדחתם בערב.

יח. מותר להניח את הכלים בתוך מכונת מדיח כלים, אך לא יסדרם שם כדרכו בחול, אלא יניחם שם דרך הנחה. וכל זה כשדרכו להניחם שם בימי החול, ואינו עושה כן כדי לחסוך זמן במוצאי שבת בהדחת הכלים.

אמונה

הרב מנחם מנדל מרימנוב, מנחם ציון שמות פרשת כי תשא - ויקהל

"אם תשיב משבת רגלך עשות חפציק ביום קדשי וקראת לשבת ענג לקדוש ה' מכבד וכבדתו מעשות דרכיך ממצוא חפצך ודבר דבר" (ישעיהו נח, יג)

השי"ת הוא שלם בכל מיני השלימות מצד עצמותו ואיננו צריך לשום נברא להנות ממנו, כי יש לו נחת רוח מעצמו ממה שהוא כל יכול, שאף קודם בריאת העולם היתה הבריאה והמלוכה אצלו בכח רק הוציאה אל הפועל, וכמ"ש "אשר מלך בטרם כל יציר נברא, לעת נעשה בחפצו כל אזי מלך שמו נקרא", אמנם להיותו טוב ומטיב וחפץ להרבות חסדיו על המיחלים לו, לזאת במאמרו ברא שחקים וכל אשר בהם, הארץ וכל אשר עליה, ויבחר בנו מכל העמים לעבדו ולברך בשמו, אשר בזה נקבל נחת רוח ותענוג תמידי בתכלית השלימות, ונפרוק מעלינו כל מאורעות עולם הזה בלתי לה' לבדו.

ואולם בששת ימי המעשה כלם עסוקין במלאכתן וקשה להבדל מן טרדות הגשמיות להדבק באור פני מלך חיים, עד יום שבתון שבת קודש שהשי"ת מצמצם קדושתו בו, כי בו שבת ה', ומוריד קדושתו לסייע לכל הבא לטהר שיכלו להדבק בו ולקבל התענוג הרוחני אשר בחר ה' להשפיע לברואיו, וצריכין להשליך אחרי גיוסם כל הנהגותם ורגילותם של ימות החול, וישמרו פיהם ולשונם מלדבר דבורים אשר לא לה' המה, רק ביראת ה' כל היום, וכמ"ש [תהלים קה ב] "שיחו בכל נפלאותיו", ששיחתם ודיבורם לא יהיו רק בנפלאות הבורא ב"ה, אשר לזאת נתן לדור המדבר מיד את השבת, כי בבואם ממצרים ויחנו ברפידיים, רפו ידיים שהיה כח לעמלק לשלוט וכאמור, ובחמלת ה' נתן את השבת לענגנו בנפש ולא נסוג אחור ממנו.

וזה שנאמר "אם תשיב משבת רגלך", שבעבור השבת תשוב מן הרגילות שלך לעסוק בהבלי עולם הזה, רק כל עשיית חפציק יהיו ליום קדשי לענג את השבת, שגם עניני אכילת ושתית של השבת המה מצוה, כמ"ש [מוסף לשבת קדש] "מענגיה לעולם כבוד ינחלו, טועמיה חיים זכו", וכל מציאת חפציק ודבורך תעצור במילין מדבורים של חול, "אז תתענג על ה'", יהיה לך אותו היעוד הנכבד והתענוג הראוי לך מבית המלך.